

ΑΦΙΞΕΙΣ

**ΡΙΤΣΑΡΝΤ
ΦΟΡΝΤ**

**Το μυθιστόρημα «Ημέρα
Ανεξαρτησίας» και μια
διάλεξη στην Αθήνα**

ΣΕΛ. 3

Ένα τραυματισμένο υπερεγώ

Το δεύτερο έργο της τριλογίας του **Ρίτσαρντ Φορντ**, το οποίο τιμήθηκε με το βραβείο Πούλιτζερ, κυκλοφορεί στα ελληνικά

ΡΙΤΣΑΡΝΤ ΦΟΡΝΤ
Ημέρα Ανεξαρτησίας

Μετάφραση Θωμάς Σκάσσης. Εκδόσεις Πατάκη, 2016, σελ. 704, τιμή 19,90 ευρώ

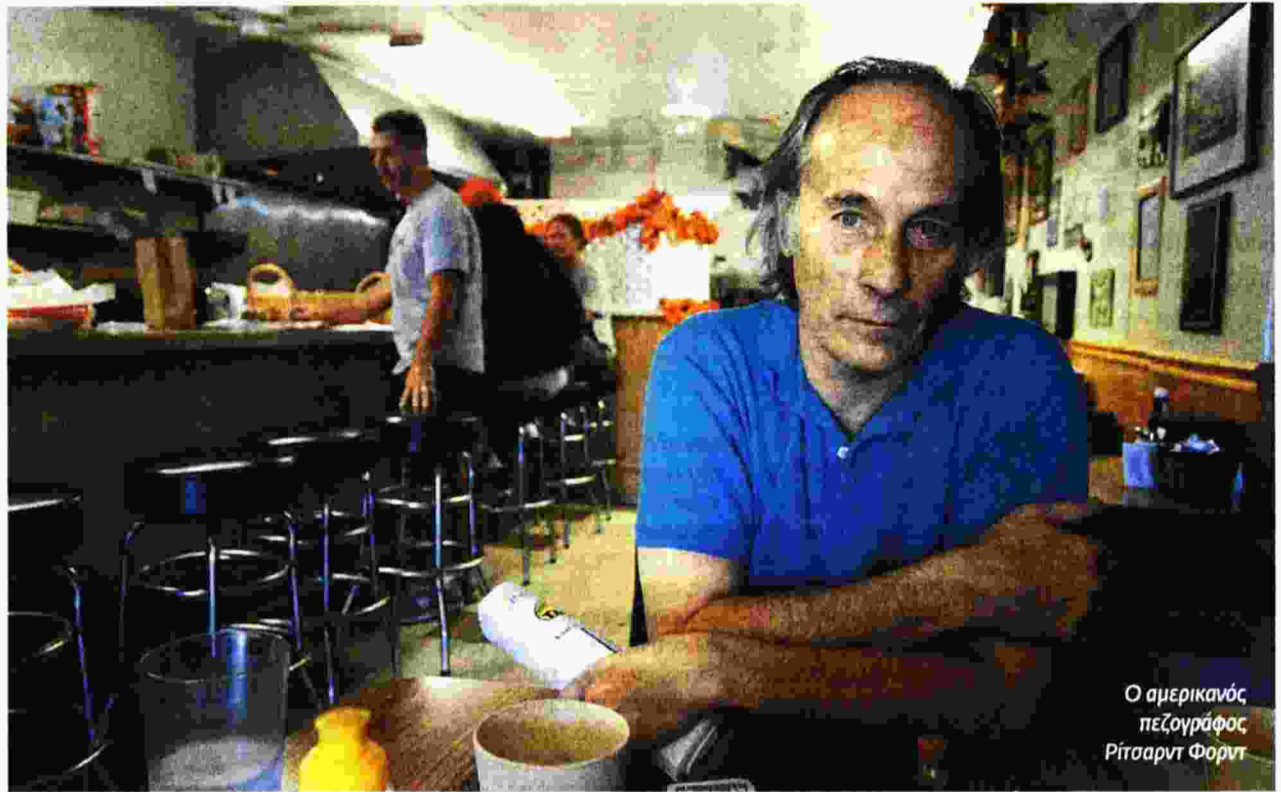

Ο **Ρίτσαρντ Φορντ** θα είναι στην Αθήνα και θα δώσει διάλεξη τη Δευτέρα 10 Οκτωβρίου στις 7 μ.μ. στον Πολυχώρο της Μουσικής Βιβλιοθήκης, στο Μέγαρο Μουσικής. Η διάλεξη εντάσσεται στο πλαίσιο της σειράς διαλέξεων Κίμων Φράιερ του Αμερικανικού Κολλεγίου Ελλάδος.

ΤΟΥ **ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΒΙΣΤΩΝΙΤΗ**

Υπάρχουν σημαντικοί συγγραφείς που δεν χρειάζονται κάποιο εντυπωσιακό θέμα για να γράψουν ένα σπουδαίο μυθιστόρημα – και σε τούτη την κατηγορία ανήκει ο κορυφαίος αμερικανός πεζογράφος Ρίτσαρντ Φορντ. Όμως αυτό απαιτεί τη δημιουργία ενός τουλάχιστον χαρακτήρα τόσο έκτυπου, τόσο αντιπροσωπευτικού και ολοκληρωμένου που να μένει για πάντα στη μνήμη του αναγνώστη. Και τέτοιος είναι αναμφίβολα ο Φρανκ Μπάσκομπ, ήρωας – ή σωστότερα αντήρωας – της τριλογίας του Φορντ που αρχίζει με τον *Αθλητικογράφο*, συνεχίζεται με την *Ημέρα Ανεξαρτησίας* και τελειώνει με τη *Χώρα όπως είναι*. Αυτό δεν σημαίνει ότι οποιοδήποτε από τα παραπάνω μυθιστορήματα δεν έχει την αυτονομία του. Για όποιον όμως διαβάσει έστω και ένα – και του αρέσει – είναι, θα έλεγα, αυτονόητο ότι θα πρέπει να διαβάσει και τα υπόλοιπα.

Επί του προκειμένου είχαμε στη χώρα μας ένα παράδοξο: Ενώ το πρώτο και το τρίτο μυθιστόρημα της τριλογίας είχαν εκδοθεί, η *Ημέρα Ανεξαρτησίας* παρέμεινε ως πρόσφατα αμετάφραστη, με αποτέλεσμα να μεσολαβεί ένα κενό, και όσον αφορά τη χρονική περίοδο που καλύπτει η τριλογία και όσον αφορά την ηλικία και τις αλλαγές στη ζωή του Φρανκ Μπάσκομπ που σηματοδοτούν και τις μεταβολές στον ψυχισμό του. Μοιάζει επίσης παράδοξο για έναν ακόμη λόγο: με τον *Αθλητικογράφο* ο Φορντ πέρασε στην κατηγορία των συγγραφέων πρώτης γραμμής, αλλά η *Ημέρα Ανεξαρτησίας* (που τιμήθηκε με το βραβείο Πούλιτζερ) τον

Ο αμερικανός πεζογράφος Ρίτσαρντ Φορντ

ανέδειξε στον σημαντικότερο, για πολλούς στις ΗΠΑ, συγγραφέα της γενιάς του. Αν και πρόκειται για υπερβολή φυσικά, αφού υπάρχει ο Ντον Ντελλίλο – κι ως παρουσίασε το έργο του τελευταίου μεγάλη κάμψη μετά το αριστούργημά του *Υπόγειος κόσμος*.

Από αθλητικογράφο, μεσίτης

Ο Φρανκ Μπάσκομπ στον *Αθλητικογράφο* ήταν αποτυχημένος συγγραφέας που τα παράτησε και έγινε αθλητικογράφος. Στην *Ημέρα Ανεξαρτησίας* αλλάζει δουλειά και τον βρίσκουμε μεσίτη. Η υπόθεση του μυθιστορήματος εκτυλίσσεται σε τρεις μέρες, όσο διαρκεί ο εορτασμός της Ημέρας της Ανεξαρτησίας, η 4η Ιουλίου, στις ΗΠΑ. Ο Μπάσκομπ ζει το προσωπικό του δράμα. Η σύζυγός του Αν τον έχει εγκαταλείψει και παντρευτεί άλλον. Ο ένας του γιος, ο Ραλφ, έχει πεθάνει και ο άλλος, ο Πολ, είναι προβληματικός: συναισθηματικά και πνευματικά καθυστερημένος.

Βρισκόμαστε στο 1988,

Η «Ημέρα Ανεξαρτησίας» ανήκει στη μεγάλη παράδοση του αμερικανικού ρεαλισμού, αν και στο βιβλίο αυτό του Φορντ δεν απουσιάζουν κάποια ευρωπαϊκά γνωρίσματα, ιδίως όσον αφορά το ύφος

πρόεδρος των ΗΠΑ είναι ο Ρόναλντ Ρίγκαν. Είναι προεκλογική περίοδος με υποψηφίσιους για την προεδρία της χώρας τον Μάικλ Δουκάκη για τους Δημοκρατικούς και τον Τζορτζ Μπους (τον πατέρα) για τους Ρεπουμπλικανούς. Ο Μπάσκομπ είναι πλέον μέσης ηλικίας. Έχει περάσει τα σαράντα προ πολλού και τώρα ζει, όπως λέμε, μια κρίση μέσης ηλικίας, την οποία όμως ο συγγραφέας ονομάζει «Υπαρξιακή Περίοδος». Αλλά και στο επαγγελματικό επίπεδο τα πράγματα δεν πάνε καλά, αφού η κρίση στο χρηματιστήριο την προηγούμενη χρονιά (γνωστή ως Μαύρη Δευτέρα) έχει επηρεάσει αρνητικά την κτηματαγορά. Για έναν περίπλοκο χαρακτήρα όπως ο Μπάσκομπ, που είναι κυνικός και σαρκαστικός τόσο όσον αφορά τους άλλους όσο και τον εαυτό του, οι επιπτώσεις δεν περιορίζονται εδώ. Ο ίδιος δεν αναζητεί ένα νόημα αλλά κατ' ουσία έναν τρόπο να αποδράσει από τον εαυτό του. Υπό την έννοια αυτή ο Φρανκ Μπάσκομπ ανήκει στους αντιπροσωπευτικότερους χαρακτήρες του αμερικανικού μυθιστορήματος που συνθέτουν ό,τι συνήθως αποκαλείται *americana*, υπό την προϋπόθεση φυσικά πως συνδέεται άρρηκτα με το περιβάλλον και την κίνηση στον χώρο που είναι ταυτοχρόνως και κίνηση στον χρόνο. Κίνηση

που αποκτά μια ασύγκριτη αμεσότητα, δεδομένου ότι η αφήγηση είναι πρωτοπρόσωπη – και μάλιστα στον ενεστώτα! Αυτό είναι λίγο-πολύ το περίγραμμα του μυθιστορήματος. Αλλά ο Φορντ, ο οποίος έχει θητεύσει με μεγάλη επιτυχία και στο διήγημα, καταφέρνει να ενσωματώσει πλήθος μικρές ιστορίες από τις οποίες αναδεικνύονται και οι δευτερεύοντες χαρακτήρες του: η γυναίκα του Μπάσκομπ, Αν, η ερωμένη του, Σάλι, και ο γιος του, Πολ, στον οποίο δίνει να διαβάσει το πασίγνωστο δοκίμιο του Εμερσον *Self-Reliance*. (Ο μεταφραστής Θωμάς Σκάσσης, ο οποίος έχει κάνει εξαιρετική δουλειά, το αποδίδει ως *Αυτοπεποίθηση*.)

Συγκίνηση και γέλιο

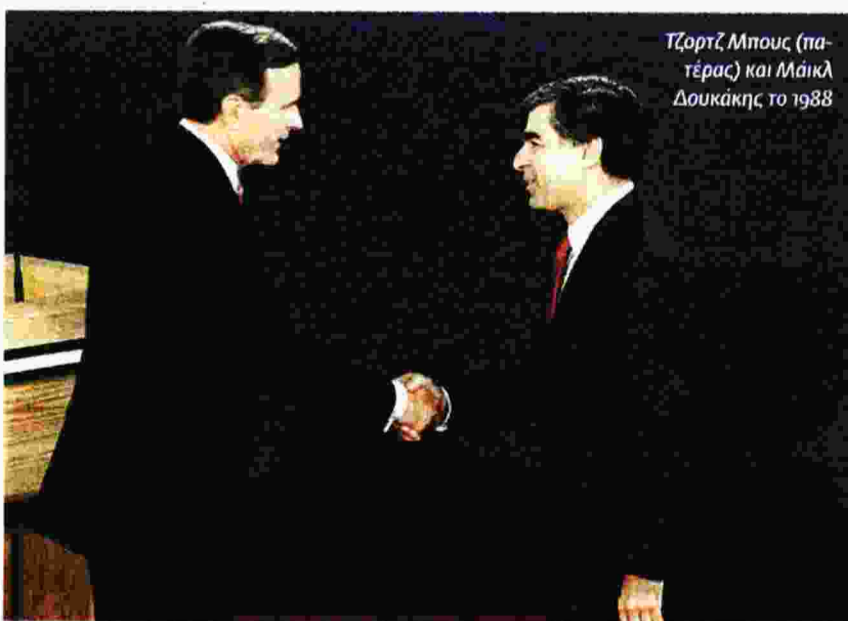
Πιο έκτυποι όμως είναι οι πελάτες του Μπάσκομπ που δεν τους πουλάει σπίτια αλλά τις ψευδαισθήσεις τις οποίες ο ίδιος σαρκάζει, όπως και την περιορισμένη τους ευφυΐα και τον επαρχιωτισμό τους. Είναι ένα τραυματισμένο υπερεγώ, ένας χαρακτήρας με τον οποίο ο αναγνώστης ασφαλώς και δεν ταυτίζεται, ικανός ωστόσο να του προκαλεί εκείνο το υπόγειο άγγιγμα από το οποίο προκύπτει η συμπάθεια και ο οίκτος, δηλαδή η συγκίνηση. Μαζί με τη συγκίνηση όμως προκαλείται και το γέλιο, σε μετρημένες δόσεις πάντα,

ώστε πουθενά να μη χάνεται η ισορροπία. Ετσι είναι η ζωή, λέει η κοινοτοπία, αλλά όταν ο μυθιστοριογράφος επιτυγχάνει τη μεταγραφή της έχουμε λογοτεχνία υψηλής στάθμης.

Δεν υπάρχει ρεαλιστικό μυθιστόρημα που να μην είναι χρονολογημένο – και η *Ημέρα Ανεξαρτησίας* δεν αποτελεί εξαίρεση. Ανήκει όμως στον αμερικανικού ρεαλισμού, αν και στο βιβλίο αυτό του Φορντ δεν απουσιάζουν, κατά τη γνώμη μου, κάποια ευρωπαϊκά γνωρίσματα, ιδίως όσον αφορά το ύφος. Ο μακροπερίοδος λόγος του Φορντ, που δεν παραπέμπει εν τούτοις στη συνειρμική γραφή, είναι λ.χ. ένα τέτοιο γνώρισμα. Ως συνήθως τον έχουν συγκρίνει με άλλους, τον Φόκνερ λ.χ. ή ακόμη και τον Προυστ και τον Γουόκερ Πέρι, αλλά αυτό συνιστά μια άλλη ιστορία, που ειδικά τον έλληνα αναγνώστη δεν νομίζω ότι τον πολυενδιαφέρει. (Ο Πέρι μάλιστα είναι ένας συγγραφέας εντελώς άγνωστος στο αναγνωστικό κοινό της χώρας μας.) Άλλοι ανακαλύπτουν στον Μπάσκομπ αυτοβιογραφικά στοιχεία, ότι είναι δηλαδή μια περσόνα του Φορντ, όμως ο συγγραφέας έχει φροντίσει δημοσίως να τους διαψεύσει – και μάλιστα κατηγορηματικά.

Η *Ημέρα Ανεξαρτησίας* είναι λογοτεχνικό έργο πρώτης γραμμής που παρά τη στοιχειώδη πλοκή – και ωστόσο την περίπλοκη δομή όπως και το τεράστιο μέγεθός του (επτακόσιες σελίδες) – διαβάζεται όχι φυσικά απνευστί, αλλά με το ενδιαφέρον που παρουσιάζουν όλα υπερβαίνουν το θέμα τους και αγγίζουν τα βαθύτερα στρώματα της ανθρώπινης ψυχής.

Μεγάλη συνέντευξη του Ρίτσαρντ Φορντ στο «ΒΗΜΑζαγίνο».

Τζορτζ Μπους (πατέρας) και Μάικλ Δουκάκης το 1988